UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Peregrinus

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

enim humanum genus tam incredulum, ſeu tam ſurdum eſſet. Inexhauſtus labor hominum, quærendique ardor, terrasque & maria verſans probat auaritia, atque amore, cultuque diuitiarum non modo virtutibus, ſed vitæ odium inductum. D. Pecuniam magnam amiſi. R. Magnum pondus, & durum & graue ſimul cuſtodis officium vt incipiens dixi. Nam de dominis vos cuſtodes imperioſa cupiditas fecit omnia facere, atque omnia pati iubens, ſola vt pecunia cumuletur, ac ſeruetur: Ita quæ in opportunitates vſusque hominum inuenta erat, in metum, ac ſolicitudinem verſa eſt. Timere & angi & circumſpicere, domorum incendia, furum inſidias, & ſeruorum fugam, neque aliis prodeſſe neque ſibi, ſed examine tantum & inutile aurum incubare: hæ diuitiæ veſtræ ſunt. D. Pecuniam domi dimiſſam abſtulit, neſcio quis. R. Vile & caducum eſt, & certe non proprium, quod furto, vel vi eripi poteſt. D. Pecuniam in loculis conſignatam, non inuenio. R. Dicam tibi, non antiquam rem. Fuit nuper apud Italicos nobilis, & egregius quidam vir poſſeſſionum antiquarum diues ſatis, ditior virtutum, ſed pecuniæ non ita, vt cuius non cuſtos ſed diſpenſator, ac dominus eſſe didiciſſet. Erat illi filius primogenitus fori negotiis apprime induſtrius, qui vigili cura, & parſimonia ingenti magnas opes multumque auri quæſierat, & erat (mirum viſu) in patre ſene, iuuenilis largitas, in iuuene filio ſenilis tenacitas, ſæpe illum pater hortabatur ne ſuum genium fraudaret, ne pietatis obliuiſceretur, ac famæ, neue in comparationem auri, & decus & debitum, & naturalia ſibi iura vileſcerent. Denique vt ſibimet, & annoſæ matri, & fratribus paruis, & conſanguineis & amicis, & egentibus prodeſſe aliquando diuitias ſuas vellet. In hos enim vſus, non in cuſtodiam tantum ac ſupplicium partas eſſe dicebat, hoc pater, ſed fruſtra vel ſurdo capitur, vel auaro. Contigit tandem pro repub. filium abeſſe & cum electis viris ad Romanum Pōtificem proficiſci, quo digreſſo ſtatim pater, occaſione arrepta, nouis thalami arculæque clauibus introgreſſus, theſaurum nulli vtilem è latebris eruit, ſeque & coniugem & filios, familiamque omnem exquiſitiſſime induit, emit equos ornatiſſimos, vaſa argentea, ſupellectilem ſpecioſam: vltimo domum amplam, ſed minime cultam, nouis auxit ædificiis, & picturis inſignibus adornauit, muniuitque rebus omnibus quas liberalis & lauta, & abundans vita exigit: multa præterea pauperibus dedit. Sacculos vero in quibus aurum illud filii fuerat, arena, lapillisque fluminei plenos, obſtructosque, & obſerata omnia, quoque prius in ſtatu fuerant dimiſit. Quæ cuncta breuiſſimo tempore geſta ſunt, quod & voluntas egregii ſenis, & pecunia prompta eſſet. Redeunti dehinc filio, fratres obuii fuere. Quorum ille occurſu hæſit, indumenta atque habitum miratus, qualem antea non vidiſſet quæſiuitque cuius eſſent equi? vnde illæ veſtes? læti atq; omniū ignari ſimplicitate puerili domini patris eſſe, multosque alios domi in ſtabulo ſubſtitiſſe dixerunt, vtrumque etiam parentem multiplici ac regio eſſe veſtitu. Magis ille magisque ſingula mirari. Inde vbi paternæ domus limen attigit, vix parentes recognoſcens, nec admiratione iam ſimplici ſed ſtupore plenus, atque ecſtaſi thalamum, atque arculam feſtinus adiit, vbi cum exterius nil mutatum cerneret, parumper animo conquieuit. Et quoniam collegarum præſentia ac feſtinatio amplius non ſinebant, raptim arculam aperuit ſacculisque conſpectis ſolito more turgentibus, atque obſtruſis iam ſecurus abiit, mox negocio publico expedito domum rediens in thalamo ſe incluſit, arculam aperuit, ſacculosque introſpexit, aurumque in arenam verſum reperiens exclamauit. Accurrit pater, & quid inquit rei eſt fili, quid quereris aut quid fles? Amiſi inquit ille pecuniam quam multis quæſitam vigiliis, multisque laboribus, in his ſacculis dimiſeram: ſpoliatus tua ſum in domo pater: Ad hæc genitor, quomodo ais ſpoliatus es, nonne ſacculos omnes plenos video? Ille autem gemens, Arena, inquit, pater, non pecunia eſt. Simul hæc dicens apertos patri ſacculos oſtendebat. Tum ſenex fronte nihil mota. Quid hinc refert fili? apud te arena, an pecunia pleni ſint? Memorabiles dictu præclaræq; ſententiæ, ſiquidem apud multos ocioſa pecunia eſt, nilque agit aliud, niſi quod locum occupat atque animum; apud plures male, atque improbe operoſa, apud paucos demum fructuoſa eſt. D. Amiſi pecuniam, quam amabam. R. Turpi amore relaxatus es. Nam amor pecuniæ auaritia eſt. Minus hanc amabis, minus hanc optabis. Nam & illud Satyricum experimento cognitum, quod minus hanc optat, qui non habet. Optanda autem amiſſio eſt magni & boni, cui inſeparabiliter malum maius adiunctum ſit. D. Amiſi dulce vitæ præſidium. R. Qui ſcis an amarum potius excidium? Plures multo propter opes, quam propter inopiam periere.

¶ Apophthegmata.

Pelopidas in præfectura rei militaris, cum amici dicerent illi rei neceſſariæ, videlicet pecunias colligendi nullam eſſe curam, ita per Iouem! inquit, neceſſariæ, ſed huic Nicomedi, oſtendens hominem claudum & mancum. Senſit fortibus viris non opus eſſe pecunia.

Timotheus, pecunias ſanguinem animamque mortalibus eſſe dicebat: quibus qui careat, mortuus inter viuos viuit. *Bruſ. libro 5. cap.* 10.

Democritus, nimiam pecuniarum collectionem pro liberis, prætextum auaritiæ eſſe dicebat, proprium ingenium arguens & detegens. *Stob ſer. de iuſtitia.*

Demades. Suadentibus Demadi Athenienſibus & ... deductas triremes nautis militibusque complere, cum ... nullas haberent: Omnino, inquit Demades, primum pec... eſt. *Bruſ. ibid.*

Iul. Cæſar. Potentiam duabus rebus, pecunia ſcilicet & ... bus parari, conſeruari atque augeri, eaque ſe mutuo conſ... re ſolebat. Exercitum commeatu retineri, rurſum commea... mis comparari, non tantum dicebat, ſed ſentiebat etiam. ... *in Cæſare.*

Liberius. Quum Euſebius eunuchus auri ſummam ... epiſcopo Romano, à Conſtantio Cæſare in exilium miſſo, ... Cæſaris iuſſu, commeatus cauſa attuliſſet, recuſauit Liberius ... Tu eccleſias orbis terræ expilaſti, & iam mihi vt damnato ... affers eleemoſynam? Abi primùm & Chriſtianus ipſe fias. ... *Eccleſ. hiſt. l. 2. c.* 16.

In finibus Biturigum *Euſichius* eremita, Childeberto ... quaginta aureos offerenti dixit, Dato eos pauperibus: Ego ... non indigeo. *Greg. Turon. cap.* 28.

Fuerant Sigismundo Cæſari ex Hungaria allata ... millia ducatorum. Quæ vbi nocte aduentante, in quos ... vſus ſollicitè cogitaret per cubicularios ocius conſiliarios ... militum duces ad ſe vocauit, & aperta cura. Ecce (ait) ... oſtendens crudeliſſimi hi hoſtes ac carnifices ſomnium ... runt: accipite & inter vos diuidite, vt mihi tranquillè dormire ... Diſtributa itaque pecunia inter eos, poſtquam abiiſſent ... Iam receſſit à me carnifex illa, quæ me flagellauit: nunc ... quieſcam. *Æn. Syluius, l. 4. Comment. in Alfonſum.*

¶ Similitudines.

Sudor prouocatus exercitiis, decentior eſt. Sic etiam ... priis laboribus acquiſitæ. *Socrates.*

Vt ægrotum lectus aureus nihil iuuat, ſic neque ſtolidum ... fortunæ fœlicitas. *Socrates.*

¶ Adagia.

Pecuniæ omnia obediunt.

Tam omnibus nationibus in ore fuiſſe videtur hæc ſententia ... nunc etiam omnibus eſt in vſu: Pecuniæ obediunt omnia ... in Prouerbiis Hebræorum apud Eccleſ. cap. 10. Nec ... pariter & Latinis authoribus celebratur.

Pecuniæ vir. χρήματα ἀνήρ.

Hoc eſt: tanti quisq; ſit, quantum poſſidet.

¶ Exempla Profana.

Archilochus tradit nummos ſæpe cum minutiis ... ſis nec ſine ſudore comparatos, πολλάκις εἰς πόρνης ... ταίειν, id eſt, in proſtitutarum delabi interranea frequenter.

Pecuniæ ſignatores *tribuni* extiterunt: quod vel in ... rum legibus ita lectum probatur. Tribuni ſunto, ... cuſtodiunto, vincula ſontium ſeruato, capitalia vindicanto, ... gentum, aurumve publice ſignanto.

Vide loc. de Auro, Diuitiis, Opibus, Paupertate.

Peregrinus

¶ Loci Biblici.

PEregrinis benefaciendum *Gen.* 18.2. *Exod.* 22.21. & 23.9. *Leuit.* ... 32. & 23.21. *Num.* 15.14. *Deut.* 10.18. & 14.21. & 24. ... 11. *Ezech.* 22.29. & 47.21. *Zach.* 7.10. ſuſcipiendi ſunt, ... & alendi, *Deut.* 14.29. peregrini ſumus & aduenæ in hac vita, *Gen.* 15.13. & 23.4. & 47.9. 1. *Paral.* 29.15. *Pſal.* 39.13. & 119. ... *lip.* 3.20. *Heb.* 11.13. 1. *Pet.* 2.11. peregrinus in aliqua ciuitate ... tie dicitur, qui ignorat, quod cæteri illic norint, *Luc.* 24.18. ... namur à Domino, 2. *Cor.* 5.6. peregrinatio eſt vita Iacob, *Gen.* 47. ...

Peregrinus, Hebr. *Gher*, in aliis regionibus habitans, ... aduena, incola Sæpius legitur apud Moſen & prophetas. ... *Ghar, Ghor, Ghur*, ita enim variè effertur, variasque habet ... rum circumſtantiis ſignificationes: peregrinatus eſt, ... ad locum ſicut peregrinus, inceſſit cum metu in loco peregrino, ... ceſſit in partes alienas ad habitandum, vagatus eſt ſedibus ... traxit ſe aliquorſum ad peregrinandum, congregatus eſt ad ... tandum. Cognationem habet cum *Agar*, congregauit, collegit, ... *gar* migrauit; *Magar*, traxit: nam peregrinari eſt ſe hinc ... here, item cum *Iagor*, horruit, receſſit, & ſubtraxit ſe præ metu. ... χωρέω, cedo, cum compoſitis, ad ſuperiores ſignificationes ... tibus.

¶ Sententiae Biblicae.

Si habitauerit aduena inter vos, diligetis eum quaſi vosmetipſos. *Leuit.* 19.

Peregrini enim ſumus coram te & aduenæ, ſicut ...

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

…es noſtri quaſi vmbra ſupra terram, & nulla eſt mora. 1. …29.

…na ego ſum apud te. *Pſal.39.*

…nam non contriſtabis, neque affliges eum. Viduæ & pu… non nocebitis. Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me, & ego … clamorem eorum, & indignabitur furor meus: percutiam … gladio, & erunt vxores veſtræ viduæ, & filii veſtri pupilli. …22.

¶ Poeticae Sententiae.

Ex Græcis Com.

Ξένους πένητας μὴ παραδράμῃς ἰδών.
Inopes peregrinos iuuare ſis memor.
Ξένοις ἐπαρκῶν, τῶν ἴσων τεύξῃ ποτέ.
Ex peregrino quæ facis ſpera tibi.
Ξένον ἀδικήσῃς μηδὲ ποτὲ καιρὸν λαβών.
Occaſione lædito nulla hoſpitem.
Ξένον προτιμᾶν μᾶλλον ἀνθρώποις ἔθος.
Maior peregrini ratio haberi ſolet.
Ξένος ἀπράγμων ἴσθι, καὶ πράξεις καλῶς.
Peregrine, nullis te implica negotijs.
Ξένῳ μάλιστα συμφέρει τὸ σωφρονεῖν.
Eſſe moderatum maxime hoſpiti expedit.
Πλάνη βίον τίθησι σωφρονέστερον.
Moderationem peregrinatio docet.

¶ Sententiæ Philosophicæ.

…bus domi nihil boni vſui eſt, dulcis eſt peregrinatio. *Plutar*…

…egrini Deo curæ ſunt. *Pythagoras.*

…egrinis ſuccurrens patria obtinebit aliquando. Cum impro… ne facias iter. *Pub. Mim*

…peregrinatio obſcura & ſordida eſt iis, quorum induſtria … poteſt eſſe illuſtris. *Ad Cœlium Famil. lib.2. Cic.*

…rum aliquandiu ſententiis in ſenatu, an peregre extra pro… mittendis Iuuenis princeps. Magna namq; pars procerum … iam ſuperuacaneum, ac inutile fore cenſuit: ſed etiam ſum… ac periculoſum adoleſcentem principem in ignotas regio… morem Germanicum educere: Germanos veteres indi… bus præcipue militia & agricultura contentos prorſus ab … rum commerciis abſtinniſſe, dicentes. Immo M. Catonem … priſcæ integritatis viros palam conqueſtos ſemper fuiſſe, ex … diſciplinas, ac linguas frugalem populi Romani vitam ac … virtutem corrupiſſe: cum Græcis & peregrinis moribus … irrupiſſe mollitiem, luxum, gulam, ebrietatem, & om… dinis genera: idem & noſtro ſæculo contingere, rerum … Iuuentutis Germaniæ in externorum principum regiis … magnam partem, nil præter ſuperbiam, luxum, pompam, … dam veſtem: nihil præter morbos, ac ſcabiem referre do… nullas artes præter aleæ, & pilæ luſum, gladiatoriam, ac tri… nam diſcere. Interea tamen omnes conterraneos præ ſe con… quaſi ciuilitatem rerumque prudentiam ſoli poſſiderent. … longarum peregrinationum fructus in adoleſcentibus: pa… , eorum experientia doctos intelligere indies, quantis … damnoſam impenſis ſic opus: quorum ob iacturam ſæ… (vt prouerbio dicitur) ſcalpere eos videmus. Denique mil… obnoxias eſſe peregrinationes, & itinera longa. Occurre… iuuentuti imperitiæ, fraudes, inſidias, errores, naufragia, … latrocinia, venena, cædes, morbos ac mortes immaturas in… Quam triſte, ac miſerum infelicibus parentibus, ſi cha… tuſque filius poſt longam abſentiam, maximoſque ſum… tandem in epiſtolio funeſto duntaxat nomine tenus, ni… præfixo redeat, ſuſpiria, lachrimas & planctus adferens! Si … metuenda, quid magno principi? qui nuſquam latere, … viuere poteſt: qui ſemper in oculis æque prauorum technis … ac probitati bonorum ſit expoſitus. Sed quanto hæc pars … illa eſt, hoc ſæculo, his moribus, tanto maiora vbique … obuerſari, quemlibet (niſi mente ſit captus) fateri debere. … conſultum videri adoleſcentem principem tot caſibus … non ſine immenſis ſumptibus. *Stepha. Vinan. Pigh. In Her… Prodicio pag.131.*

…mines peregrini, peregrinos etiam ſecum adferunt ſermones, … ruſus noua de rebus iudicia oriuntur, ex quibus ferri non po… affectus multi conſiliaque naſcantur, quæ ab inſtituta Rei… tione (quæ conſonantiæ vocum inſtar habet) diſcrepent. *Plut. … Lycurgo.*

Vita quæ in errore agitur, inſcitiam tanquam cæcitatis tenebras … iis qui in peregrino terris & exteris nationibus verſantur. … *l.7.*

Peregrinationum conſideratio multiplex apud Senecam Stoi… epiſt.28. & 104. & 123. & de tranquillitate animi, *cap.2.*

¶ Apophthegmata.

Socrates cuidam querenti, quod peregrinationes ſibi nihil pro fuiſſent: Non immerito, inquit Socrates, tibi iſtud euenit, tecum enim peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, quum Horatius clamet:

Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Congreſſus ſapientium confert prudentiam, non montes, aut maria. *Eraſ. ex Laert.*

Antiſthenes putauit, omnia mala pro peregrinis habenda eſſe. Vulgus hominum ea tantum probat, quibus aſſueuit, ab exoticis autem abhorret: non quidem quod per ſe mala ſint, ſed quia peregrina. Verum ſapienti viro nil peregrinum eſt, niſi quod cum vitio coniunctum eſt. *Laert. l.6. c.1.*

Democritus interrogatus, ad quid peregrinatio prodeſſet: reſpondit: Vitæ frugalitatem docet. Offa quippe & thorus herbaceus famis ac laboris dulciſſimæ medullæ ſunt. *Stob. ſer.38.*

Idem quamlibet terram homini ſapienti peruiam eſſe dicebat: animæ namque fortis vniuerſus mundus patria eſt. *Eod. ſer.*

Laconibus peregrinari conceſſum non erat, ne morum peregrinorum vitæque incompoſitæ contagium attraherent. Quin & peregrinos vrbe exigebant, ne paulatim inundantes, mali cuiuspiam ciuibus exiſterent magiſtri. Quisquis autem ciuium non tuliſſet liberorum ſuorum iuxta patrios ritus inſtitutionem, iure ciuium priuabatur. Rurſus narrant quidam, quicunque peregrinus Spartanæ ciuitatis inſtitutis ſuſtineret exerceri, eum ex Lycurgi ſententia, admitti in eam ciuitatis portionem quæ fuerat à priſcis ordinata. Cæterum vendere ius ciuitatis nulli fas erat. Proſpexerat vir ille prudentiſſimus, commerciis exterorum ac negociatorum, ciuitates quamvis bene inſtitutas corrumpi: quod ad nequitiam omnes ſunt magis dociles, quam ad virtutem. Sed nulla mixtura pernicioſior, quam quæ per imperii translationem prolationemve inuehitur. Sic influxu Græcarum nationum effœminata eſt Roma: ſic barbarorum commercio tandem & Sparta ex ſanctiſſima facta eſt corruptiſſima. *Plut. in Lacon.*

Lacones adoleſcentem ex eorum numero qui exercebantur, increpuerunt quod viam noſſet quæ ducit in Pyleam, adeo ſtudebant ſuos à peregrinationibus ac rerum exoticarum cognitione ſeruare alienos: ne per occaſionem à patriis inſtitutis degenerarent, præſertim cum Arcadia, cuius eſt Pylea, luxu deliciiſque barbaricis eſſet corrupta. *Plut. in Lacon.*

Pauſanias Pliſtonactis F. quum Lacedæmonios Tegeæ, vbi exulabat, laudaret, atque quidam dixiſſet. Cur igitur Spartæ non manebas? Quia inquit, non apud ſanos, ſed vbi ſunt ægroti, medici verſari conſueuerunt. *Pauſan.*

Anonymus: Argiuus quidam cum Eudamidæ dixiſſet, Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores, quod interim degenerent à maiorum legibus & inſtitutis: At vos inquit, quum Spartam venitis, non deteriores, ſed meliores euaditis. Dictum retorſit in Argiuum: quia hoc dicens, magis ſuam gentem vituperauit, quam Lacedæmoniorum. *Plut. in Lacon.*

¶ Similitudines.

Plutarchi: vt cochleæ ſemper domum ſuam ſecum circumferunt: Ita quidam horrent peregrinas regiones. *In Moralibus.*

Qui eos felices ducunt, qui per omnia vagantur maria terraſque, perinde faciunt, ac ſi quis ſtellas erroneas iudicet fortunatiores fixis: quanquam illis quoque ſuus orbis eſt, in quo voluantur: nec ſoli licet ſuos egredi fines. *in Moral.*

Quemadmodum: formicæ ſi ſemel antro & apes ſi ſemel aluearibus eiici contingat, peregrinantur: Ita quidam ſi ſemel patriam exeant, exules ſe putant. *in mor.*

Eraſmi Roterodami: vt aſpalacus non niſi apud Bœotios viuit vbi naſcitur, alio translatus perit: Ita quidam peregre viuere non poſſunt, nulla inſtructi arte. *in Simil.*

Empetron herba, Latine calcifraga, quo propius abeſt à mari, hoc minus eſt ſalſa, quo longius, hoc amarior eſt: Ita quidam apud Gallos Germaniam ſpirant, apud Germanos Galliam: & quo longius abſunt, hoc magis referunt eam gentem. *in ſimil.*

Tarandus omnium arborum & fruticum, locorumque in quibus latitat colorem villis etiam imitatur: Ita tutior erit, qui ad quamcunque gentem ſe contulerit, eius ritus ac mores imitetur. *in Simil.*

Sorba quæ magis blandiuntur ſpecie, venenum habent: Ita blandiores amici magis cauendi, quam triſtes atque aſperi. *In Similibus.*

Quidam fluuii per medios lacus erumpunt, vt illis non miſceantur, ſed iidem eadem aquarum magnitudine poſt multa paſſuum millia exeunt, qua fuerant inuecti: Ita ſi in vitioſam incideris ciuitatem, ita ad tempus vtendum hoſpitio, vt idem exeas qui veneris. *In Simil.*

Vt Africæ Auſter ſerenus eſt, Aquilo nubilius, præter aliarum regionem naturam: Ita quidam cum regione mutant ingenium ac mores. *in Simil.*